

Recenzijos

Ramutė RACHLEVIČIŪTĖ

Akistatos su dailininku, norėjusiu „kelti dulkes ant tėvynės vieškelio“¹,

[arba Rasos Andriušytės-Žukienės monografijos „Akistatos: dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas pasaulio meno keliuose“ recenzija]

Rasa Andriušytė-Žukienė „Akistatos: dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas pasaulio meno keliuose“, Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2007.

Didžiųjų XX amžiaus Lietuvos dailės asmenybių estafetėje Vytautas Kazimieras Jonynas yra vertinga grandis: Pauliaus Galaunės *mokinys* ir Elenos Gaputytės, Antano Mončio, Albino Elskaus, Romo Viesulo *mokytojas*. Užtektų Vytauto Kazimiero Jonyno pedagoginio darbo (o jis dar susipynęs su plačia ir įvairiašake administracine veikla!), kad jis priklausytų XX amžiaus dailės istorijai. Dėstymas Kauno meno mokykloje, vadovavimas Kauno taikomosios dailės institutui Antrojo pasaulinio karo metais, Fribūro dailės ir amatų mokyklos įkūrimas ir direktoriavimas, mokytojavimas Valstybiniame Mainco architektūros ir dailės institute, beveik 17 metų darbo Fordamo universiteto Suaugusiųjų vakarinio švietimo centre.

Vytautas Kazimieras Jonynas įkūrė Fribūro mokyklą pokarinės Vokietijos prancūzų zonoje. Joje be lietuvių mokėsi latviai, estai, čekai, slovakai, vengrai, rumunai, ukrainiečiai ir kt. Tik ketveri metai, bet kiek daug nuveikta. Mokykla garsėjo ne tik dailės dalykų, bet ir užsienio kalbų dėstytojais: poetais – Henriku Nagiu (vokiečių ir prancūzų kalbos), Alfonsas Nyka-Niliūnas (prancūzų k.). Fribūro mokyklos vaidmuo dar iki šiol nėra tinkamai įvertintas mūsų dailės istorijoje. Tiksliau parašyt aprašytas, bet dar iki galo nesuvoktas, neišsąmonintas. Po pirmųjų mokyklos gyvavimo metų buvo surengta studentų darbų paroda ir parengtas išsamus katalogas. „Būdamas labai gyvos prigimties, suvokdamas neigiamas pasyvaus buvimo, neaiškaus laukimo ir

emigracinio nuovargio pasekmes, jis [Jonynas – R. R.] užėmė aktyvią poziciją. Sugebėjo atmesti stingdantį laikinumo sindromą bei ėmėsi organizacinės veiklos². Šis ir kitoks organizacinis darbas rodo, kad menininkas pasižymėjo neeiliniais organizatoriaus, šiaudien sakytume, meno vadybininko, sugebėjimais³.

Vytautas Kazimieras Jonynas „tamsiam tremties gyvenimo maiše“ (Kazio Bradūno žodžiai) niekad nedirbo fabrike, skerdykloje, durininku, o pragyveno versdamasis iš savo profesijos. Tai turbūt ir yra geriausias jo kaip vadybininko sugebėjimų įrodymas. „Beje, Berlyne staiga prasiveržęs ryškus apsisprendimas būti menininku ir vien tik menininku nesikeitė jokiomis aplinkybėmis. 1944-aisiais, kai karo pabėgėliui buvo pasiūlyta melžti vokiečių ūkininko karves, jo atsakymas buvo toks: „Aš galiu jas piešti, bet ne melžti.“ Emigravęs į JAV, Jonynas taip pat nesutiko dirbti jokio kito, išskyrus dailininko, darbą⁴. Pasididžiavimas savo dailininko profesija ir talentu, džiugina, žvalina ir šių dienų skaitytoją, dailininką. Žinoma, kad dailininką visose situacijose gelbėjo ne tik jo apsukrumas, sakytume, netgi verslumas, diplomato talentas, neeiliniai bendravimo sugebėjimai, bet ir jo įsimintinas jumoro jausmas. 1951 metais emigruojant į JAV, kariškio paklaustas, iš ko pragyvensi, jis atsakė: Amerikoje kol kas neteko girdėti, kad būtų koks dailininkas numiręs iš bado, ir Jonynas tikrai nebūsiąs pirmasis.

Mokėjo Vytautas Kazimieras Jonynas ir apsiginti. Net laimėjo teismo procesą prieš Juozą Keliuotį, ir pastarasis turėjo paneigti kaltinimus⁵.

Vytauto Kazimiero Jonyno (1907–1997) kūrybinis palikimas kaip reta gausus ir įvairus. Čia priklauso novatoriškas knygų ir žurnalų apipavidalinimas ir iliustravimas, meistriškas ksilografijos technikos įvaldymas, vitražai, skulptūros, bažnyčių, koplyčių ir kitokių šventovių pastatai, jų interjerai ir liturginiai

reikmenys, įvairūs dizaino projektai – pašto ženklai (atspausdinti Vokietijoje, JAV ir Vatikane), plakatai ir kitos mažosios grafikos formos (įstaigų, organizacijų emblemos, vertybinių popierių projektai, ekslibrisai), piešiniai, akvarelės.

Skaitydami Rasos Andriušytės-Žukienės knygą, suvokiame, kad dailėtyrininkė dailininką priskyrė kitokiam, neįprastam Lietuvos dailės padangėje menininko tipui: „jis kūrė sparčiai, ne kankindamasis, bet racionaliai ir drąsiai spręsdamas visas kūrybines bei gamybinės problemas. <...>. Kaip kūryboje, taip ir gyvenime Jonynas buvo aktyvi ir kovinga asmenybė, o savas tiesas dėstė niekada nepailsdamas.“⁶ Straipsniai apie Fribūro mokyklos vadovą lietuvių, estų, latvių, prancūzų, vokiečių, italų spaudoje formavo „aktyvaus, racionalaus menininko paveikslą“⁷. O jeigu pridėję dar keletą štrichų, gautume itin gyvybingo, optimizmo žaižaruojančio kūrėjo paveikslą. Pasirodo, Vytautas Kazimieras Jonynas ir pagyroms buvo atsparus, o ir kritika jam išeidavo į naudą: „Mano charakteriui daug geriau, kuomet aš gaunu pipirų nei pagyrimų, nes tuomet sukaupi jėgas kovoti prieš blogybes arba prieš trūkumus, kurie būna išskelti.“⁸

Aprėpdama visą Vytauto Kazimiero Jonyno kūrybą ir biografiją, monografijos autorė visgi kai ko sąmoningai atsisakė. Pradėjęs labai anksti, dar nuo 1974 metų lankytis Sovietų Lietuvoje, menininkas atsidūrė nepavydėtinoje situacijoje tiek šiapus, tiek anapus vandenyno. „Dailininkas gerai suprato sovietinės Lietuvos ir lietuvių dailininkų padėtį, blaiviai vertino savo, „amerikono – lietuvi“⁹, situaciją, kurią galima apibūdinti kaip buvimą tarp kūjo ir priekalo tiek Lietuvoje, tiek Amerikoje. Bet šioje knygoje tokiems klausimams neskiriama daug dėmesio, paliekant juos politologams bei **uždarų tautinių bendruomenių** [paryškinta mano – R. R.] tyrėjams⁹. Čia Rasa, kaip jai ir būdinga, konstruktyviai laikosi knygos sumanymo ir

pavadinimo – jai rūpi dailininkas „pasaulinio meno keliuose“.

Arsininkui Vytautui Kazimierui Jonynui monografijos eilė atėjo tik dabar, po tapytojų Antano Gudaičio, Antano Samuolio, Viktoro Vizgirdos, skulptoriaus Juozo Mikėno. Pirmiausia dailėtyrininkai rašė monografijas apie „čia“, o ne anapus vandenyno gyvenusius ir kūrusius kolegas. Pagaliau atėjo eilė ir grafiko (turiu omenyje dailininko kūrybinę veiklą *Ars* gyvavimo laikotarpiu, XX a. 4 dešimtmetį) kūrybos apžvalgai. Visus šituos svarbius dalykus sužinome arba patiksliname, pagiliname Rasos Andriušytės-Žukienės dėka stodami akistaton su Vytautu Kazimieru Jonynu.

Patį autorė ir Lietuvos dailės muziejus – monografijos užsakymo iniciatorius, suvokė, kad „pažinimo spragas padėjo užpildyti 1991 m. išleista publicistinė Tomo Sakalausko knyga „Kelionė“, tačiau menotyrynės monografijos apie Jonyno kūrybą Lietuvoje dar nebuvo¹⁰. Nors Tomo Sakalausko „knyga vertinga šaltinių gausa. <...>, tačiau tekstas labai prisodrintas pasaulio filosofinės išminties nuotrupų, asmeniškų autoriaus kultūros pažinimo impresijų, kurios skaitytojams apsunkena Jonyno kūrybos esmės suvokimą¹¹. Atskiri straipsniai, tyrėjai yra rašę apie įvairius Jonyno kūrybos aspektus, tačiau dailininko kūryba „aprašyta publicistiškai, netgi atsainokai, o moksliskai tirta tik fragmentiškai“¹².

Taigi, Rasa Andriušytė-Žukienė parašė menotyrynę monografiją, kurioje nuosekliai, dėmesingai apžvelgė visas kūrybines sferas ir visus jo tikrai netrumpos (nugyveno dailininkas devynis dešimtmečius) biografijos faktus ir nuotykius. Aprašyti, išanalizuoti taikomąją grafiką, architektūrą (eksterjerus, interjerus), vitražus, bažnytinę dailę reikia *realios, tikros* menotyrynės patirties ir profesionalumo. Rasa Andriušytė-Žukienė šią patirtį sukaupe dirbdama Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, tyrinėdama XX amžiaus Lietuvos dailės istoriją,

vadovaudama Vytauto Didžiojo universiteto Menotyros katedrai, aktyviai rašydama ne tik apie dailės istoriją, bet ir dailės kritiką. Rasos analitiniam protui vienodai gerai paklūsta ir vaizduojamoji, ir taikomoji bei monumentalioji dailė. Rašo dailėtyrininkė konstruktyviai, bet podraug ten, kur reikalinga – su jumoro jausmu, šmaikštumu ar net su ironija; nenusižengdama profesinei etikai, bet ir neatvėsindama teksto iki objektyvaus šaltuko. Skaitydama gyvos, lanksčios kalbos tekstą nei akimirksniu neprarandi jausmo, kad knygos autorė kieta ir principinga dailėtyrininkė. Ji savo tyrinėjamus objektus, ar tai būtų Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, ar Vytautas Kazimieras Jonynas, jų kūrybą vertina ir profesionaliai atseikėja pagal pasaulinį XX a. modernizmo dailės palikimą.

Įžanga „Išėivijos dailė: prie ko prisirišti, nuo ko išsilaisvinti“ monografijoje yra tarsi Rasos Andriušytės-Žukienės atsakas į svarbią Lietuvos menotyroje studiją, kuri pasirodė 2003 metais – „Išėivijos dailė: tarp prisirišimo ir išsilaisvinimo“. Autorių kolektyvo parašytoje dailėtyros apybraižų rinkinyje pirmąkart buvo plačiu mastu gvildenamos „menininkų emigracinės būties problemos“¹³.

Žibuntas Mikšys dar 1998 yra rašęs: „<...> mes nebuvo ir nesame išėiviai <...>. Aš buvau (ir esu) politinis pabėgėlis“. S. Goštautas išėivio sąvoką knygoje „Išėivijos dailė“ išskiria kursyvu ir taiko ją tik karo pabėgėliams, vėliau – emigrantams, atskirdamas juos nuo ankstesnių antrosios XIX a. ir pirmosios XX a. pusių išėivių.

Žibuntas Mikšys tuomet užkliudė įsisėnėjusių ir įsiskaudėjusių, bet vis dar aktualiai žiojinčią žaizdą. Yra žmonių, nebūtinai menininkų, kurie nuo Nepriklausomybės pradžios apsigyveno Lietuvoje ir vis dar vadinami „amerikonais“, australais ir t. t. Mums reiktų sąmoningai pasistengti ir kasdienybėje užmiršti, kas ir kur yra gyvenęs. Prisiminti galima būtų tuomet, jei iškiltų enciklopedi-

nio preciziškumo poreikis. „Išeiviams“ jau seniai nusibodo giminės Lietuvoje, o pastarieji nepateisino giminaičių lūkesčių. Net Lietuvos kasdienybėje to susiskaldymo, betikslio skirstymo į „tikrus“ ir „atvykusius iš išeivijos“ niekaip nepajėgiame įveikti. Tai ką jau bekalbėti apie dailės istoriją...

Gražu, kad dažnokai Rasa vietoj žodžio „išeivis“, rinkosi „saviškio“ terminą: „Per penkiasdešimt atskirties metų įjautrintoje tautos sąmonėje, neišskiriant nė tyrėjų, buvo tvirtai įaugęs **prarasto ir vėl sugrįžusio saviškio** [paryškinta mano – R. R.] vaizdinys, menotyrininkus skatinęs į išeivių kūrybą žiūrėti susidomėjus, bet ir iš tolo, išlaikant didesnį nei įprasta atstumą su meno kūriniu, bet jam rodant ypatingą pagarbą“¹⁴.

„Lietuvoje išleisti išeivių dailei skirti leidiniai dažniausiai palieka profesiskai sterilų, todėl nelabai patrauklų įspūdį“¹⁵. Rasa stengėsi kalbėti ne apie „lietuvi menininką ir pasaulį“, o apie „lietuvi menininką pasaulyje“¹⁶. Tokių mėginimų, užuomazgų monografijos autorė mano pastebėjusi tik Lijanos Natalevičienės, Laimos Bialopetravičienės, Laimos Laučkaitės studijose apie Antaną Tamošaitį, Praną Domšaitį, Jurgį Mačiūną¹⁷.

Iš tikrųjų iki šios dienos metodiniai principai, kaip nagrinėti opią ir skaudžią egzilio kultūros temą, nėra nusistovėję. Nors dailėtyrinių išeivijos kultūros tyrimų poreikį aiškiai pajutome nuo pat Nepriklausomybės laikotarpio pradžios, tiksliau jau *glasnost* ir *perestroikos* laikams prasidėjus.

Globalizacijos laikais menotyrininkus labiausiai turėtų dominti du egzilyje sukurto ar kuriamo meno aspektai, mano R. Andriušytė-Žukienė: tai „poveikis Lietuvos kultūrai bei santykis su naujos „tėvynės“ ir pasaulio menu, <...>“¹⁸. To dailininko kūrybos santykio su pasaulio menu Rasa Andriušytė-Žukienė niekad neužmiršta ir skaitydama visuomet jauti, kad tai yra viso dailės istorikės mintijimo ir griežto, tikrai ne parapijinio vertinimo ašis. Toliau pateikiu citatų, kur visi

pajuodinimai yra šių eilučių autorės, kad išryškėtų tyrėjos pozicija.

„Galbūt tautinis išeivių užsisklendimas, tam tikras provincialumo sindromas lėmė, kad **dauguma lietuvių dailininkų eksploatavo daugiausia figūrinę dailę**, ir, kurdami XX a. antroje pusėje, neturėjo didesnių uždavinių negu postimpresionistiniai ar sezantistiniai ieškojimai.“¹⁹ „Kita vertus, **lietuviai atsivežtų europietiško meno tradicijų** – realizmo, neoklasicizmo, ekspresionizmo, figūrinės dailės – **bagazo kūrybiškai nepanaudojo**, ir daugeliu atvejų jos netapo naujo, kokybiškai kitokio jų starto naujoje vietoje pagrindu“²⁰.

„Kaip ten bebūtų, didžioji dauguma Vakaruose atsidūrusių lietuvių dailininkų **nesuprato ir nepripažino vėlyvojo modernizmo avangardinių meno krypčių bei apraiškų**, ypač tų, kurių nebuvo prieškarinėje Lietuvoje. Šeštame–aštuntame dešimtmečiuose Amerikoje lietuvių mėgtas ir pratęstas figūrinis menas populiarumu ir reikšmingumu neprilygo abstrakčiajai dailei, tad **šiandien figūrinio meno tradicijos, kuriai priklausė ir Jonynas, tyrinėjimai norom nenorom įgauna rašymo apie konservatyvesnius meninius reiškinius pobūdį**“²¹.

„Kaip ir daugumai lietuvių kultūrininkų, **menininkui ne itin patiko avangardas**, jis nuolat propagavo klasikines meno vertybes, bažnytinį meną, Mikalojų Konstantiną Čiurlionį“²².

Didelę knygos dalį apima bene mažiausiai žinoma ne tik skaitytojams, bet ir dailėtyrininkams medžiaga apie Vytauto Kazimiero Jonyno bendradarbiavimą su Vatikanu ir jo darbavimasis specifinėje bažnytinės dailės srityje. 1955–1983 metais Vytautas Kazimieras Jonynas dekoravo bažnyčias, kurios įėjo į JAV architektūros istoriją, sukūrė šimtus kvadratinų metrų vitražo, suprojektavo liturginių reikmenų ir statinių, baldų. Atskiro dėmesio verta ne vienkartinio Jonyno bendradarbiavimo su Vatikanu istorija: jis – 1964–1965 metų

Vatikano paviljono Pasaulinėje Niujorko parodoje apipavadalintojas, kankinių koplyčios *Mater Misericordiae* interjero Šv. Petro bazilikoje Romoje (1970) autorius. Nuostabą kelia Jonyno ir Shepherdso studija Niujorke, Konektikute, kuri gyvavo 25 metus, parūpinusi daugybę „lietuviškojo stiliaus“ maldos namų ir kitokių įdomių projektų. Kristaus atsimainymo bažnyčia Niujorke, Maspeto rajone pažymėta 1962 metų Amerikos architektų suvažiavime, o Niujorko naujų pastatų vertinimo komisijos įvertinta Pirmąja premija. Kaip ir žymaus architekto Eero Saarineno darbą – aviacijos bendrovės pastatą Kenedžio aerouoste. Vizualiai įspūdingi Šv. Brendano bažnyčia ir koplyčia (1964–1966) su aukos stalu ir tabernakulio altoriumi.

Religinė bažnytinė dailė parodė, „<...> koks sudėtingas būdavo dailininko, užsakovų ir religinės bei tautinės bendruomenės santykis.“²³ Tuo įdomiau, kad monografijos pradžioje mes jau galėjome perskaityti tokias smagias vietas apie žymaus dailininko jaunatviškas šelmystes. Kudirkos Naumiesčio „Žiburio“ progimnaziją ketvirtos klasės šešiolikametis mokinys turėjo palikti, nes autobiografijoje pats vėliau prisipažino, kad mokytojų požiūriu buvęs „nesuvaldomas, nepasiduodąs disciplinai ir cicilikas“²⁴.

Priimant Jonyną į Adomo Galdiko grafikos studiją Kauno meno mokykloje, „judriam dzūkui buvo iškeltos savotiškos sąlygos: nesudaužyti veidrodžių ir kito studijų inventoriaus“²⁵. Prisdėjęs buvo ir prie gipsinio Homero biusto sudaužymo. Monografijos autorė nedailina, nenuslepia nuo skaitytojų šių faktų, kuriuos galima interpretuoti tikrai ne tiesmukiškai. Pavyzdžiui, mes galime pripažinti tai, kaip modernistinį užsiangažavimą ir kovą su miesčioniškais buities atributais (veidrodžiais), o gipsinių senovės graikų ir romėnų skulptūrų atliejų daužymą – kaip moderniai nusiteikęs dailininko epatažą, kaip antiklasikinę jaunatviškas nuostatas. Taip padarytų koks nors vakarietis dailėty-

rininkas – modernizmo apologetas. O Vytauto Kazimiero Jonyno atsainus, santūrus Kauno meno mokyklos įnašas į jauno menininko formavimąsi vertinimas ir skeptiškos mintys apie savo mokytoją Adomą Galdiką: „pasiutimo daugiau nei rezultatų“²⁶ galėtume interpretuoti kaip autoritetų nepaisymą. Adomas Galdikas Kauno meno mokykloje pasižymėjo kaip itin jaunatviškas, kūrybinas, nevaržantis studentų, o ir pats labiausiai linkęs improvizuoti, eksperimentuoti ir netgi tapyboje rinkosi netradicines technikas (guašą, temperą), buvo pamėgęs ne itin populiarių anuomet natiurmorto žanrą. Jį, mokytoją, jaunesni ir maištaujantys arsininkai buvo pasikvietę į savo parodą.

Rasos Andriušytės-Žukienės monografija parašyta moksliskai, bet ir smagiai. Jos formali kūrinii analizė nestokoja nei jos skvarbaus proto, nei vaizdžių palyginimų. „Kai kurios Jonyno kompozicijos yra eklektiškos, kartais stilistiškai margos it smetoniškas kartūnas <...>.“²⁷

Perskaičius solidžią monografiją, yra apie ką pagalvoti, su kuo padiskutuoti. Štai, kad ir su Rasos interpretacija: „Randame netikėtai plačias moderniojo meno apibrėžtis. Pasak Jonyno, būtina moderniojo meno kūrinio sąlyga – „paprastumas ir nuoširdumas, lo-giškumas ir racionalumas“²⁸. O kodėl šito nesupratęs kitaip? Ar vien tik irracionalus, alogiškas gali būti modernus menas? O jeigu mes turime omenyje geometrinį abstrakcionizmą, konstruktyvizmą – tai šis apibrėžimas ne toks jau ir platus, o tiesiog kryptingas.

Nemanyčiau, kad iš tikrųjų „meškos paslauga“ ir Jonyno reputacijai pakenkęs Rasos minimas straipsnis „Pirmas Vokietijoje nupiešiau Marksą: <...>.“ Taip 1986 metais žurnalistui V. K. Jonynas ėmė ir prisiminė. Prasčiau būtų, jei Staliną, Leniną jis būtų nupiešęs. Kadangi už „tikro“, nekupiūruoto Karlo Markso veikalų studijas originalo kalba žmonės pokario Lietuvoje buvo sodinami į kalėjimus, tremiami į lagerius.

Pabaigai, kaip ir pridera šio straipsnio žanrui, keletas nedidelių klausukų. Šiokios tokios netvarkos esama su tikrinių daiktavardžių, ypač miestų rašyba. Štai Augsburgas, Miunchenas, Kaselis, Manheimas, Dusseldorfas – skliausteliuose rašoma originalo kalba?!²⁹ Sovietų emisaro pavardė pateikiama su vokiška transkripcija – Dymshitzas. Arba žmonių vardai, pavardės rašomi originalo kalba, o štai Šarlotė Buf – sulietuvintai³⁰. Kodėl tik ji? Kai visi tikriniai žodžiai, net gerai žinomų miestų, vietovių pavadinimai rašomi skliausteliuose originalo kalba, tai *art deco* – be dešiniojo kirčio? Suprasčiau, jeigu būtų rašoma sulietuvintai *art deko*. Kai rašoma be kirčio, tai žodžio kilmė, šio iš Prancūzijos atkeliavusio termino kilmė, pasidaro neaiški.

Abejonių sukėlė kai kurių įdėtų iliustracijų komentaras: kodėl Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės „Dvylika brolių juodvarniais laksčiusių“ viršelis yra modernistinis?³¹

Kadangi tik konstatuojama, todėl nelabai aišku, kas yra „luboko maniera“³², „luboko elementas“³³. Kokius šio rusų liaudies raižinio bruožus turi omenyje tyrėja, nes tai irgi ne vienalytis, chronologiškai ir techniškai gyvavęs meno reiškiny.

Gaila, kad tokioje solidžioje monografijoje pasitaiko ir skuboto redagavimo netikslumų. Galiu Jums užgarantuoti, kad Rasa gerai išmano pasaulio įžymybių – moterų Lee Krasner ir Louise Bourgeois kūrybą. Bet nelabai galėčiau Jums tai įrodyti, nes, matyt, po redagavimo jos pavirto vyrais³⁴. Korektūrų netikslumo pasitaiko ir užsienio dailininkų, dailėtyrininkų, ir saviškių pavardžių rašyboje. Sophie Arp mergautinėje ir Mondriano pavardėje įsiterpė nereikalingos raidės, Picasso vardo inicialas irgi nei šioks, nei toks³⁵. Dailės istorikė Apolonija Valiuškevi-

čiūtė pavirto Valiukevičiūtė, o Živilė Ambrašaitė – Umbrasaitė.

Į asmenvardžių rodyklę, deja, nepateko pavardės iš gausių, dažnai su citatomis, įdomiais komentarais, išnašų. Todėl norėdama susirasti vieną ar kitą įstrigusią vietą, vis tūriu vartyti storą monografiją ir pati ieškoti.

Skaitydama beveik vienu ypu ir su didžiuliu smalsumu, profesiniu susidomėjimu šią didelę, sparčiai parašytą monografiją, net nustebau, kai ji ėmė ir baigėsi. Galvojau, gal nors vizualiai reikėjo uždėti ženkliuką, kad čia, 145 puslapyje jau teksto pabaiga. Solidi, albumo formatą turinti knyga viso turi 239 puslapius ir dar po to įdėta daug iliustracijų, visas metodinis pabaigos aparatas. Taigi už tą neužtikrintumą dėl netikėtos pabaigos jausmą turėtų prisimti ir leidinio dailininkė Laima Prišmontaitė. Prisipažinsiu, dailininkės darbas manęs nesužavėjo. Kai kurių iliustracijų kaimynystė, jų dydis ir kaip jos atrodo puslapyje, o ir pats knygos formatas dažnokai atrodo abejotini. Kadangi itin daug korektūros netikslumų randame paskutiniame skyrelyje „Apmąstymų metas“, tai ir darau tokią išvadą, kad pabaigoje buvo imta ir paskubėta.

Visa, ką čia išvardijau, nublankina to didžiulio profesinio pasitenkinimo jausmo, apėmusio perskaičius Rasos Andriušytės-Žukienės monografiją „Akistatos: dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas pasaulio meno keliuose.“ Iki tolei galvoje buvęs mozaikiškas talentingo menininko ir pedagogo, puikaus meno administratoriaus Vytauto Kazimiero Jonyno paveikslas tapo itin išsamus ir žmogiškai patrauklus. O menotyrinės knygos lentynoje atgulė solidi Rasos Andriušytės-Žukienės monografija. Naudinga, smagu, ir ką čia daugiau bepridursi.

Nuorodos

1. V. K. Jonyno laiškas J. Miltiniui // *R. Andriušytė-Žukienė*, p. 29.
2. Ten pat, p. 79.
3. Ten pat, p. 8.
4. Ten pat, p. 25.
5. Ten pat, p. 34.
6. Ten pat, p. 9.
7. Ten pat, p. 15.
8. Ten pat, p. 32.
9. Ten pat, p. 9.
10. Andriušytė-Žukienė, Rasa. *Akistatos: dailininkas Vytautas Kazimieras Jonynas pasaulio meno keliuose*. Vilnius: Lietuvos dailės muziejus, 2007, p. 8.
11. Min. veik., p. 17.
12. Min. veik., p. 17.
13. Min. veik., p. 11.
14. Min. veik., p. 12.
15. Min. veik., p. 12.
16. Min. veik., p. 12.
17. Min. veik., p. 12.
18. Min. veik., p. 13.
19. Min. veik., p. 13.
20. Min. veik., p. 13.
21. Min. veik., p. 14.
22. Min. veik., p. 18.
23. Min. veik., p. 18.
24. Min. veik., p. 23.
25. Min. veik., p. 23.
26. Min. veik., p. 24.
27. Min. veik., p. 25.
28. Min. veik., p. 40.
29. Min. veik., p. 67.
30. Min. veik., p. 45.
31. Min. veik., p. 32.
32. Min. veik., p. 25.
33. Min. veik., p. 26.
34. Min. veik., p. 145, 146 išnaša.
35. Min. veik., p. 145, 148 išnaša.